

Een versie van dit artikel is gepubliceerd in het digitale Tijdschrift voor Verkondiging in 2025.

Het citeren of doorgeven van deze tekst is toegestaan, mits met bronvermelding.

De auteur van deze tekst is dr. Piet van Veldhuizen – www.woordenmetzielenzin.nl

Tijdschrift voor Verkondiging – preekvoorbeeld

Voor zondag 13 juli 2025 (15^e zondag door het jaar)

Lezingen: Deut. 30,10-14; Ps. 69; Kol. 1,15-20; Luc. 10,25-37 (C-jaar).

Lieve mensen,

Als je wilt weten wie je naaste is – dat kan niemand je vertellen. Niemand kan met de Bijbel in de hand naast je komen staan en zeggen: zij wel, hij niet, die daarginds weer wel. Wie je naaste is, daar kom je gaandeweg achter. Gaandeweg letterlijk: door onderweg te zijn, en dan overkomt het je. Je kiest je naaste niet uit, je loopt er onverwachts tegenaan, je naaste komt op jouw pad. Of nog waarschijnlijker: je naaste loopt tegen jou aan, zij of hij vindt jou.

Heb God lief boven alles en je naaste als jezelf – dat is het dubbele gebod dat volgens het Evangelie geldt als samenvatting van alle geboden van God. Heb God lief boven alles, dat is een zin uit Deuteronomium. Heb je naaste lief als jezelf, dat is een zin uit Leviticus. Samen vormen ze het grote liefdegebod: bejegen God, de ander en jezelf met een liefhebbend hart en met liefhebbende handen.

In het verhaal van Lucas wil de schriftgeleerde nog graag een extra aanwijzing. Wie hij zelf is, dat weet hij wel, en wie God is, de Eeuwige, daar heeft hij ook wel een idee van. Maar je naaste, hoe identificeer je die? Hoe baken je dat af? Naar wie moet mijn liefdevolle handelen uitgaan? Volksgenoten? Medegelovigen? Familie en vrienden? Vreemdelingen en daklozen? Wie is mijn naaste?

Jezus vertelt als antwoord het verhaal dat wij kennen als ‘de barmhartige Samaritaan’. Voor de hoofdpersonen uit dat verhaal geldt: je bent onderweg en dan gebeurt er van alles. Het overkomt je, het komt op je pad. En dan blijf je elkaars naaste te zijn. Je hebt hooguit de keuze om je dan ook als naaste te gedragen. Hooguit, zeg ik, want als je knock-out op de weg ligt, heb je die keuze niet. Dan kan het zomaar zijn dat een volslagen vreemdeling opeens je allernaaste blijkt te zijn, terwijl de mensen van je eigen soort met hun hoofd en hart heel ergens anders bleken te zitten en met een boogje om je heen liepen. Het is een ervaring van alle tijden.

Je kunt dus niet van tevoren op een briefje schrijven wie je naasten zijn. Je weet niet wie of wat er op je weg gaat komen, maar de uitnodiging van Jezus is: neem serieus wat er op je pad komt. Wees open voor wat je overkomt. Het overkwam die joodse man dat hij als slachtoffer van een overval geholpen werd door de vreemde voorbijganger en niet door zijn volksgenoten. Maar het overkwam ook de vreemdeling dat hij die gewonde man zag liggen en, zoals de oude taal zegt, met ontferming werd bewogen. Het raakte hem in zijn binnenste, hij kon zich er niet voor afsluiten. Misschien aarzelde zijn hoofd nog wel: wat háál je je op de hals, en nog wel in dit land waar de meeste mensen een hekel aan je hebben. Maar compassie komt uit je buik, niet uit je hoofd. Je wordt bewogen met ontferming. De Bijbelse taal zegt dan: je ingewanden roeren zich.

De priester en de Leviet in het verhaal – misschien zaten die wel teveel in hun hoofd om de ontferming in hun ingewanden te kunnen voelen. Vol van overtuigingen of redeneringen, plannen of verplichtingen. Ze gingen met een boogje heen om wat er op hun pad kwam, en zo misten ze hun naaste – en volgens mij liepen ze op dat moment ook zichzelf mis en ook God. Want in de ontmoeting die ze oversloegen, zouden die drie bij elkaar gekomen zijn: God, de naaste en zichzelf.

Ik vrees dat er in mijn eigen leven ook veel van die misgelopen ontmoetingen zijn, omdat ik zo vaak, met van alles in en aan mijn hoofd, wegloop voor wat er zich voordoet of wegkijk van wat er op mijn weg komt. En ik vrees ook dat ik daarmee geen uitzondering ben.

Het grote gebod: God liefhebben boven alles en mijn naaste als mijzelf – het is een uitnodiging om diepte te ontdekken en vervulling te vinden in wat er op ons pad komt en in wat ons overkomt. Iemand wordt pas je naaste in die ontmoeting onderweg, en in die ontmoeting wordt jij pas jezelf en wordt God pas de dragende kracht die alles verbindt. De uitnodiging luidt: laat het gebeuren!

Moge het zo zijn, oftewel: amen.

Piet van Veldhuizen